

Til

Hr. Fiskeriinspektør Landmark !

I henhold til Deres Skrivelse af sistleden 28 Marts haver jeg i Sommer befaret og undersøgt alle de Vasdrag, der gennem Lundevandet falder i Sireaaen, og tillader jeg mig herved at afgive nedenstaaende Indberetning i den Udstrækning, som i nævnte Skrivelse er antydnet.

Dersom Laxen ved Laxetrapper kan bringes forbi Logfos og Rukanfos op i det 2 Mile lange Lundevand, vil den have to Vasdrag at gaa op i, nemlig Sirdalselven, der falder i Lundevandet 1 1/2 Mil ovenfor Sireaaens Udløb af dette, og i Moislven, der falder i Lundevandets øverste Ende. Sidstnævnte Elv, der falder ud af det omtrent 3/8 Mil lange Hofsvandet, er 5520 Alen langt, og i Hofsvandet falder Hofselven, der er 1/2 Mil lang og kommer fra det 3/16 Mil lange Rusdalsvand hvori falder Rusdalselven og kan Laxen gaa op i denne omtrent 1/8 Mil. Altsaa vil Laxen kunde gaa i det Vasdrag, der falder i Lundevandets øverste Ende, dette medregnet 2 7/8 Mil Vand og 16870 Alen Elve, saaledes tilsammen henimod 4 Mile.

Laxen vil ingen hindringer have paa hele denne Strækning, da Kvernfos og Moifos ved Moi med Lethed passeres af Ferksvandsørret (den saakaldte Lug paa henimod 2 bismerpund) der findes i Lundevandet. Lidt ovenfor Rusdal vil Laxen ikke standes af noget Fossefald, men da Luggen ei gaar længere, paa Grund af at Elven her deler sig i tre Smaaelve, der alle da naturligvis bliver meget smaa, er der ingen Sandsynlighed for at Laxen vil gaa længere.

Moislven gaar, især i dens ndre Løb, langsomt og er i Bunden sandaktig og smaastenet, undtagen nedenfor Moifos, hvor den tildels haver Mudderbund, og vil Laxen neppe i nogen Mængde gyde førend ovenfor fossene, hvor der derimod er to meget smukke Gydepladser paa 2500 å 3000 Alen Længde tilsammen.

I Hofselven, der gaar langsomt, flaa og uden Høler, er Bunden med undtagelse af noget større Stene og mindre Sandbund lig Moisaaen og vil Laxen rimeligvis gyde hele Elven opover til Garbro, omtrent 1/8 Mil nedenfor Rusdalsvandet, hvorfra til nævnte Bro, hvor der er en meget stor og dyb Høl. Elven gaar meget stridt, og vil Laxen formentlig ikke gyde her (undtagen ved dens Udløb af Vandet).

I Hovedvasdraget, Sirdalselven, kan Laxen, efter at have passeret Lundevandet i en Strækning af 1 1/2 Mil, gaa op først i den 1/4 Mil lange Elvestrækning mellom Lundevandet og det 2 1/2 Mil lange Sirdalsvand, hvorfra den antages at kunne gaa til Dorgefos, beliggende 2 3/4 Mil fra Vandet, men dette er ikke Tilfældet medmindre der foretages meget kostbare Arbeider med nogle nedenfor beliggende Fosse. Den første Fos, som man nemlig kommer til, er den omtrent 1/4 Mil fra Mundingen beliggende Hvitfos, der er omtrent 14 å 16 Fod høi og 40 Alen lang og antages at kunne passeres i almindelig Vandstand, men vanskeligt i Flom, og vil nok blive nødvendigt paa østre Side at udminere en Rende paa omlag 40 Alen, hvilket Arbeide paa Grund af Lokalteterne vil blive lidet bekosteligt. Omtrent 1000 å 1500 Alen ovenfor, ved Gaarden Josdal ? er ogsaa et lidet Fossefald nær 8 å 10 Fod, der dog saa langstragt, at det med Lethed vil kunne passeres. - Endvidere findes omtrent 1/2 Mil ovenfor Elvens Udløb den fantastiske Ormeskarfoss, der heldst bør kaldes et juv med flere smaa Fossefald, der antages ogsaa let at kunne passeres i alslags Vandstander. Omtrent 1/2 Mil ovenfor Ormskarsfoss er Lindlandsfos, der ogsaa egentlig er et fortløbende Juv af 3 å 400 Alens Længde, med just ikke høie men steile Bredder, hvor Elven gaar strid, men ikke med noget egentlig Fossefald undtagen dets øvre Ende, hvor der er et lidet Fald, der gaar i skjæv Retning. Dette maatte rettes paa ved Udminering, som forresten vil koste helst ubetydeligt, men det er vel meget tvivlsomt, om Laxen vil kunne passere et saadant stridt og langt Juv, især i stor Vannstand. Her at anlægge Laksetrappe anser jeg ikke alene for et meget kostbart men ogsaa vanskeligt Arbeide formedelst Lokalteterne, og dette især med Hensyn til at faa Laxen til at gaa paa Trappen, hvorfor man nok foreløbig gjør rettest i at regne dette Punkt som det, hvortil Laxen kan bringes uden altfor stor Bekostning.

800 á 1000 Alen ovenfor findes Breilofoss, der er omtrent 30 á 35 Fod høi, og vil Anlæg af Laxetrappe her formelst Lokalteterne blive meget kostbart, og omtrent 1000 Alen ovenfor er den omtrent 20 á 25 Fod høie Lofos, der muligens kan farborgjøres ved lidet minering i selve Fossen, men sandsynligt er det, at Laxetrap bliver nødvendig, og i ethvert Fald vil Arbeidet koste ikke saa ubetydeligt.

Herfra til Dorgefos findes ingen flere Hindringer. Sætter man, at Laxen kan gaa til Lindlandsfos, vil denne Strækning der vil kunne gennemløbes, Lundevandet medregnet (1 1/2 Mil) blive 4 Mil Vand og 1 1/4 Mil Elv, og regnes det førstnævnte Vasdrag med, det blive tilsammen 6 7/8 Mil Vand og omtrent 2 1/8 Mil Elv.

Med hensyn til dettes Vasdrags Beskaffenhed og Gydepladse skal bemærkes, at Elven mellom Lundevandet og Sirdalsvandet er saa dyb og gaar saa langsomt, at den daglig befares med Baad, og er videre dens nedre Løb op til Aagaard (Halvdelen omtrent) langsomt. Bunden i dens nedre Del til Gaarden Sira sandig, men Midtpartiet vel sandig men vist opfyldt med Smaasten, og det øvre Parti noget ovenfor Aagaard til Sirdalsvandet blot Stenbund, og gaar Elven her mindre langsomt. Omtrent 7 á 800 Alen fra Mundingen og opover til noget ovenfor Aagaard, er Elven omtrent en fortløbende Gydeplads og herfra til Sirdalsvandet vil vistnok Laxen gyde hist og her.

Elven, som falder i Sirdalsvandet gaar fra Mundingen og opover henimod 1/4 Mil til den 2 á 300 Alen lange Bjørnhøl langsomt, med Sandbund blandet med Smaasten, og har gode Gydepladse hele Strækningen, især lidt ovenfor Mundingen. Fra Bjørnhølen til Hvitefos gaar Elven stridt og uden Gydepladser. Fra Hvitefos til Josdal ?, omtrent 1000 Alen, gaar Elven flaa under Hølen med gode Gydepladse, men herfra til Ormeskasfos gaar Elven noget stridere med flere store og smukke Høle og Gydepladse. Fra Ormeskasfos til Lindlandsfos er Elven omtrent af samme Beskaffenhed, dog med færre Høle og gaar her ogsaa næsten flaa med flere Gydepladser.

Fra Lindlandsfos til Breilofos gaar Elven flaa, med Sand- og Stenbund med gode Gydepladse, og fra Breilofos til Lofos gaar Elven meget langsomt, eller rettere en grund, fortløbende Høl (Lone) hvor muligens Laxen ogsaa vil gyde. Fra Lofos til lidt ovenfor Lunde Kirke, gaar Elven flaa, med Sand- og Stenbund og gode Gydepladse; men herfra til Dorgefos gaar Elven stridt med flere større og mange men mindre Høler. Paa hele denne Strækningen findes ingen gode Gydepladse, men vil dog Laxen rimeligvis gyde hist og her i hele Elven.

Om Fiskeriforholdene for Tiden i det hele Vasdrag ovenfor Rukanfos kan gjøres den Bemærkning, at der er meget fiskerigt, og findes der især meget Ørret, hvoraf den store Ferskvandsørret indtil en Vægt av henimod 2 bismerpund (i Lundevandet og Vasdraget ovenfor samme kaldet Lug). - Foruden Ørret findes ogsaa Rør paa 1 á 2 Merker Vegt samt Aal, hvilken forresten næsten ikke fiskes, da meget faa vil spise den. Foruden disse Fiskesorter skal man understreke, naar Linerne af en eller anden Grund ere senket ned paa Bunden af Lundevandets dybere Steder have fisket opp disse, en egen sort Fiske, der efter Beskrivelsen af de faa, der have fiskedes, beskrives saaledes, at det muligens er *Salmo ventricosus*. Der paastaaes at Fiskemængden har aftaget i de senere Aar, hvilket er troligt, da man næsten udelukkende bringer saadanne Resultater, hvormed blot Smaafisk (fra 1/2 til 5 á 6 Merker) opfiskes, nemlig smaabundne Garn og Nøter samt Line med saa smaa Kroge som de, der benyttes til smaa Fluekroge, og dorges der med Flue, bruges ogsaa smaa Kroge.

I Vasdraget mellom Moi og Hofsvandet drives hver Sommer, naar Elven er liden, ogsaa et høist fordærveligt Rovfiske, idet man opfisker en Mængde Yngel ved at drive dem ind i Ørretsække. Naar Stang benyttes, er det ogsaa med smaa Kroge man fisker, og er Redskaberne saa daarlige, at den store Fisk hermed ikke kan fanges.

Hvormeget der Aar om andet opfiskes i disse Vasdrag, er naturligvis vanskeligt at sige, men efter de Opgaver jeg har kunnet faa kan man vel, lavt ansat, sætte for Lundevandets Vedkommende Fangsten til 90 á 100 Bismerpund hvoraf ubetydeligt Rør. Det hovedsagligste Fiskeri gøres med smaa Nøter (for Tiden 4) eller med Liner (ikke saa ubetydeligt), Garn og Flue. I Vasdraget mellom Moi og Hofsvandet drives lidet Fiskeri undtagen forannævnte Rovfiskeri efter Yngel, hvorimod i dette Vand og i Rusdalsvandet opfiskes vistnok næppe over 70 á 80 Bismerpund, hvoraf Røren maaske er det overveiende, der nu fiskes høist ubetydeligt Lug end før. Saaledes findes nu blot et Luggarn paa hvert Sted. I Hofsvandet benyttes for Tiden 5 Nøter og ingen i Rusdalsvandet; forresten Garn, Line og lidt Stangfiske i Elvene.

I Elven mellom Lundevandet og Sirdalsvandet benyttes mest udelukkende Nøter, 3 paa Sira, 2 paa Skjeggestad og

I paa Prestegaarden (Aagaard) og fiskes med de 5 førstnævnte fra Slutningen af Juni til Jul 70 á 80 Bismerpund, hvoraf mest Rør. Paa Aagaard fiskes omtrent 40 Bismerpund, næsten udelukkende Ørret, tilsammen 110 á 120 Bismerpund. I Sirdalsvandet fiskes høist ubetydelig undtagen ved dets øvre Ende med 2 Nøter, 50 á 60 Bismerpund, hvoraf noget Rør. Regnes hertil det der ellers fiskes i Vandet og med Stang i Elven ovenfor Vandet (med Stang) kan man muligens ansætte den hele Fangst for alle Vasdrag til omkring 400 Bismerpund. Fangsten bruges udelukkende til Husbrug, og anvendes mest fersk, dog ogsaa saltet, naar den undertiden bliver saa stor at den ikke kan benyttes i fersk Tilstand.

Med Hensyn til Deres i Skrivelse af 28 Marts fremhævede tvende Punkter (No. 1 og 2), skal jeg tillade mig at bemærke at derfor man vil gaa ud fra den Forudsetning, at Laxen efterat den er kommet op i Lundevandet, vil gaa paa Mois- og Sirdalselve førend 14 September, maatte erhverve sig Fiskeruten ikke alene ved disse Elves Udløb, men ogsaa i Moielven til ovenfor Moifos og hele Elven mellem Lundevandet og Sirdalsvandet til noget ovenfor Aagaard, men jeg har efter Erfaringer, man har fra andre Steder, at Laxen, efter at være kommen op i Lundevandet, der maaske er det dybeste Vand i landet (2 á 300 Favne) og som har meget Næring af forskjelligartede Dyr, ikke vil gaa paa nogen af Elvene førend efter 14 September, og i hvert Fald ikke paa Moiselven, der er et mindre Vasdrag end Sirdalselven. Forudsætter man imidlertid, at Laxen gaar op i Sirdalselven førend 14 September, vil dog dette neppe indtræde før end i Slutningen af August eller Begyndelsen af September og vil dens Opgang fra Sirdalsvandet paa Elven ved Tonstad umuligt kunne ske førend førstnævnte Tidspunkt (14 September). Efter dette vil der saaledes blot blive Tale om Erhvervelse af Fiskereten i Sirdalselven, men paa Forhaand at sikre sig denne Ret, finder jeg mindre tilraadelig nu, da Eierne have gjort sig overdrevent store Forventninger om de Fordele, Laxefiskeriet vil bringe dem. Men, som anført, er det min Anskuelse at Laxen ikke vil gaa endog paa denne Elv førend efter 14 September, saa at Erhvervelse af at nogen Fiskeret bød udsættes indtil man faar se, hvorledes Laxens Gange vil blive.

Er denne min Formening rigtig, vil ogsaa al Anledning til Sportsfiskeri bortfalde, da det vilde blive altfor sent paa Aaret til at dette kan drives. Forresten er heller ikke nogen af Elvene videre skikkede hertil undtagen Elven mellem Lundevandet og Sirdalsvandet, der er meget god i denne Henseende, især fra Baad.

Efter min mening bør al Opfisking af Lax foregaa nedenfor Logfos, hvor der ogsaa vil blive god Anledning til Sport og hele Vasdraget ovenfor Rukanfos bør blot betragtes som Ynglepladser og Opvæxtpladser for Laxen, og da Vasdragene i begge Henseende er store og gode, sammenlignet med andre Vasdrag her i Landet, hvor Lax findes, maa man vistnok have de bedste Forudsetninger om det paatenkte Anlæg af Laxetrappe med Log- og Rukanfos. Jeg tror ogsaa at den Omstændighed at man med temmelig Sikkerhed kan antage, at Laxen ikke vil gaa op i nogen af Elvene førend henimod Gydetiden, maa kunne fremhæve som en særdeles stor Fordel, og skal jeg i saa Henseende tillade mig at nævne Granvinselven, hvis store Fiskefangst i Forhold til den ringe Vandmængde hovedsaglig maa tilskrives den Omstændighed, at Laxen hele Sommeren bliver gaaende i Granvinsvandet indtil den er gydeferdig, saaledes i Vandet udover Sommeren og Høsten opfiskes en Del Lax og Sørret, hvilket neppe vil kunne finde Sted i Lundevandet, hvis Dybde og steile Bredder næsten ganske vil umuliggjøre dette. - Den Omstændighed, at der ovenfor Lundevandet, Hofsvandet, Rusdalsvandet og Sirdalsvandet findes mange og gode Gydepladse, vil naturligvis gjøre Sireaaens Vasdrag særdeles skikket til Laxeformerelse, thi jo flere saadanne Basin der findes nedenfor Gydepladserne, desto fiskerigere synes et Vasdrag at være.

Som Supplement til nærværende Indberetning tillader jeg mig at erlegge Beskrivelse af Sireaaen.

Haagenvik den 22 September 1876

ærbødigst

J. F. Baade
(sign)